

Altı Yaş Çocuklarının Gelecekte Ne Olmak İstedikleri Üzerine Nitel Bir Çalışma

A Qualitative Study On What Six-Year Children Want to Be in The Future

Hilal GENÇ

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Özlem ALKAN ERSOY

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

İlk kayıt tarihi: 15.06.2016

Yayına Kabul Tarihi: 17-08-2016

Özet

Bu çalışmada, okul öncesi dönemdeki 6 yaş çocuklarının gelecekte olmak istedikleri mesleklerin neler olduğunu ve neden bu meslekleri seçtiklerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma modeli kapsamında durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz döneminde Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi Araştırma Uygulama ve Eğitim Merkezi'ne bağlı anaokullarında 6 yaş grubuna devam eden 21 çocuk oluşturmaktadır. Veriler çizim ve görüşme teknikleri kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Çocukların gelecekte olmak istedikleri meslekleri seçme nedenleri incelendiğinde, bu nedenler "mesleğe sevgi duyma", "kişisel değerler", "anne babayı model alma", "merak ve anne babalarının bu mesleği istemesi" kategorilerinde toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: mesleki gelişim, 6 yaş çocuğu

Abstract

The current study aims at determining which occupations pre-school children want to be in the future and why they choose these occupations. Case study research design was used in this qualitative study. The sample of the study consist of 21 volunteer children attending to 6 age groups in kindergartens of Gazi University Pediatric Development Applied Research and Training Center in the fall semester, 2015-2016 academic year. Data were collected by using drawing and interview techniques. Categories were obtained from the drawings and interviews. When the reason why children chose these occupations was examined, reasons were formed in categories such as having a strong liking for these occupations, personal values, taking parents as a model, curiosity, and their parents' wish for these occupations.

Keywords: career development, six-year children

1. Giriş

Okul öncesi dönemde çocukların meslekleri tanımaları, mesleklerin insan hayatındaki yeri ve önemine ilişkin farkındalık geliştirmeleri ve mesleklere ilişkin kalıp yargılardan uzaklaşıp olumlu tutum geliştirmeleri önemlidir (MEB, 2012). Erken yaşlarda çocukların meslekler hakkında bir takım fikirlere sahip olmaları, gelecekte yapacakları meslek seçimlerini olumlu yönde etkiler. Böylece çocuklar yetenek, ilgi ve isteklerine uygun bir mesleğe sahip olabilirler. Çocuklara mesleklerle ilgili bilgi verebilmek için onların meslekleri ne kadar tanıdıklarının ve bu meslekleri tanıma sürecinde etkili olan faktörlerin neler olduğunun bilinmesi gerekir. Bu şekilde elde edilen bilgiler çocukların daha sonraki yıllarda yapacakları meslek seçimlerinde oldukça etkilidir (Liben, Bigler ve Krogh, 2002).

Nitekim meslek seçiminin anlık bir karar olmadığı, biyolojik ve çevresel faktörlerden etkilenebildiği gibi mesleki gelişim süreci içinde ortaya çıktığı da kabul edilen bir anlayıştır. Mesleki gelişim; çocuklukta meslek fikrinin oluşmaya başlamasından yetişkinlikte bir meslek sahibi oluncaya kadar geçen gelişim evrelerini kapsayan bir süreçtir (Yeşilyaprak, 2006).

Mesleki gelişimin yaşam boyu devam eden gelişimsel bir süreç olduğu 20. Yüzyılın ortalarından itibaren pek çok kuramda belirtilmiştir (Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma, (1951); Havighurst (1964); Roe, (1956) ve Super, (1957). Mesleki gelişim konusunda önemli kuramlardan birisi olarak görülen ve Donald Super tarafından geliştirilen “Yaşam Boyu Yaşam Alanı” kuramında mesleki gelişim aşamaları sırasıyla büyüme (çocukluk), keşfetme (ergenlik), yerleşme (genç yetişkinlik), sürdürme (orta yaş) ve geri çekilme (geç yetişkinlik) şeklinde ele alınmıştır. Kuramda okul öncesi yılları da içine alan “Büyüme Evresi” doğumdan 14 yaşına kadar devam eden bir evredir. Super’ a göre bu evrede çocuklar benlik duygusu geliştirmeye ve iş dünyasıyla ilgili temel anlayışa sahip olmaya başlarlar. (Akt. Niles ve Harris-Bowlsbey, 2013).

Büyüme evresi, çocukların içinde buldukları çevreyi keşfetme dönemidir. Çocuklar bu evrede fantezi ve oyunlarla yetişkin rollerini denerler. Böylece çocukların iş dünyasına ilişkin bilgi dağarcıkları oluşmaya başlar (Akt.; Siyez, 2011). Bu dönemin alt evrelerini ise Super, Fantezi (4-10 yaş), İlgi (11-12 yaş), Kapasite (13-14yaş) olarak belirlemiş ve büyüme evresini, 1. Gelecekle ilgilenme 2. Yaşama ilişkin kişisel kontrolünü artırma 3. Okulda ve işte başarının önemini farkında olmayı geliştirme 4. İş alışkanlıkları ve çalışmaya karşı olumlu tutum kazanma şeklinde dört mesleki gelişim görevi ile tanımlamıştır. Çocukların içinde buldukları evreden bir üst evreye başarılı bir şekilde geçebilmelerinin ve kendilerinden beklenen mesleki gelişim evrelerine ulaşabilmelerinin belirtilen dört mesleki gelişim görevini kazanmalarıyla mümkün olduğunu ifade etmiştir (Akt., Bacanlı ve Torun, 2012).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar insanları basit yollarla sınıflandırmaya ve meslekleri de yetişkin rolleri olarak tanımayla başlarlar. Farklı cinsiyetten insanlar arasın-

daki gözlenebilir somut farkları ayırt edebilirler. Yetişkin etkinliklerinden ve mesleklerinden cinsiyetlerine uygun olanlara yönelirler. Bir yetişkin dünyası olduğunu ve çalışmanın bu dünyadaki önemini bu yaşlarda fark ederler. 6 ila 8 yaşları arasında ise mesleki saygı ile ilgili değildiler, ancak sosyal sınıf ayrımını fark etmeye başlarlar (Gottfredson, 2002). Görüldüğü gibi mesleki gelişim açısından okul öncesi yıllar önemli bir yere sahiptir. Alan yazını incelendiğinde, okul öncesi dönemde mesleki gelişimi inceleyen araştırmaların çocukların hangi meslekleri bildikleri, gelecekte olmak istedikleri meslekler ve çocukların meslekleri hangi toplumsal cinsiyete uygun gördükleri üzerine odaklandığı görülmüştür (Rastgeldi, 2005; Hung-Chang ve Mei-Ju,2014). Çocukların bu meslekleri seçme nedenlerini irdeleyen çalışmalara ise araştırma sırasında rastlanamaması bu konudaki çalışmaların sınırlı olduğunu düşündürmektedir. Bu nedenle bu çalışma okul öncesi dönemdeki altı yaş çocuklarının gelecekte seçmek istedikleri mesleklerin neler olduğu ve neden bu meslekleri seçtiklerini belirlemek amacıyla planlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. 6 yaş grubu çocuklarının gelecekte seçmek istedikleri meslekler nelerdir?
2. 6 yaş grubu çocukların gelecekte seçmek istedikleri meslekleri tercih etme nedenleri nelerdir?

2. Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma modeli kapsamında durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmaları bir veya birçok duruma ilişkin derinlemesine bir açıklama ve analiz ortaya koyan bir araştırma deseni olarak ifade edilir (Johnson ve Christensen, 2014). Durum çalışmalarında amaç, ele alınan durum veya durumlar hakkında kapsamlı sistematik ve detaylı olarak elde edilen bilgileri bütüncül olarak analiz etmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Patton, 2014). Bu araştırmada, ayrıntılı olarak ele alınan durum okul öncesi dönemde olan 6 yaş grubu çocukların gelecekte seçmek istedikleri mesleklere ve bu meslekleri seçme nedenlerine ilişkin görüşleridir.

Örneklem Seçimi

Araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz döneminde yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi Araştırma, Uygulama ve Eğitim Merkezi' ne bağlı anaokullarına devam eden altı yaş grubundaki 21 çocuk oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir ve yakın olması gibi nedenlerden dolayı, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi, araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çocuklara çalışma kapsamında yapılacaklar bireysel olarak açıklanmış ve katı-

lımlarında gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Çalışma grubuna katılan 21 çocuğun 9'u kız, 12'si ise erkektir.

Verilerin Toplanması

Çalışmada veri toplamak amacıyla çizim ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Çalışma kapsamında önce çocuklara büyüünce olmak istediği mesleğin ne olduğu sorulmuş ve ardından çizim tekniği kullanılarak çocuklardan belirttiği mesleğin resmini yapması istenmiştir. İnsanın kendini tanımlamasında, doğadaki varlıkların algılanmasında ve betimlenmesinde hiçbir sanat resim kadar etkili olmamıştır (Diğler, 2012). Resim, çocuğun hayal dünyası, duygusal düşünsel yaşamı, yakın çevresinde yaşadığı olayları ve içinde yaşadıklarını anlatabildiği; gelişimleri ve becerileri hakkında bize ipuçları veren çok önemli bir faaliyettir. Resim çocuklarla iletişimde kullanılan en etkili ve önemli unsurlardan birisidir (Artut, 2004, Ercivan Zencirci, 2012). Ancak resim çocukların kişilik, algı ve tutumlarını değerlendirmede tek başına yeterli bir teknik olarak görülmemekte ve çocukları incelerken birden çok yöntemin bir arada kullanılmasının çalışmanın güvenilirliğini artırmak açısından önemli olduğuna vurgu yapılmaktadır (Yavuzer, 2015). Bu nedenle bu çalışmada çizim tekniğinin yanı sıra görüşme tekniği de kullanılmıştır.

Görüşme tekniği, araştırmacının doğrudan gözlemlene imkânına sahip olmadığı olayları ya da bireylerin kendilerinin dışındaki dünyayı nasıl anlamlandırdıklarını ortaya koymak amacı ile başvurduğu bir veri toplama yoludur (Merriam, 2013).

Bu süreçte ilk olarak 6 yaşında bir kız ve bir erkek çocuk ile pilot çalışma yapılmış ve seçilen tekniklerin çocuklara uygunluğu test edilmiştir. Pilot çalışmada herhangi bir sorun yaşanmaması nedeniyle veri toplama işlemleri uygulamaya konulmuştur.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının nasıl oluşturulduğu ve araştırma sürecinde nasıl kullanıldığına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

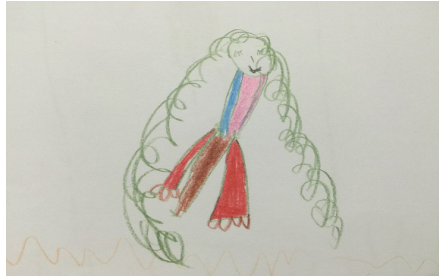
Çizim tekniği

Çalışmada, çocukların sınıflarına gidilmiş ve rasgele bir çocuk seçilmiş, ona bireysel olarak birlikte yapılacaklar açıklanmış ve çalışma için hazırlanmış olan odaya gelmek isteyip istemediği sorulmuştur. Gelmek isteyen çocuk okul içerisinde önceden hazırlanmış olan çocukların boyuna uygun masa ve sandalyenin olduğu sessiz bir odaya alınmıştır. Masa üzerine önceden A4 kâğıdı, pastel boya, kuru boya ve keçeli kalemlerin olduğu boyalar yerleştirilmiştir. Çocuğa ilk olarak sandalyesine oturması söylenmiş ve oturduktan sonra ona "Büyüyünce olmak istediğin meslek ne?" sorusu yöneltilmiştir. Soruyu cevaplaması beklenmiş ve cevabı söyledikten sonra istediği boyaları seçerek söylediği mesleğin resmini çizmesi istenmiştir. Çocuğa resmini yapması için zaman tanınmış tamamladığını söylediğinde ise ona "Bana resmini anlatır mısın?" sorusu yöneltilerek resmini anlatması istenmiştir. Doğal iletişim sürecinde görüşme soruları sorulmuştur. Anlattıkları hem yazılı hem de sesli olarak kayıt altına

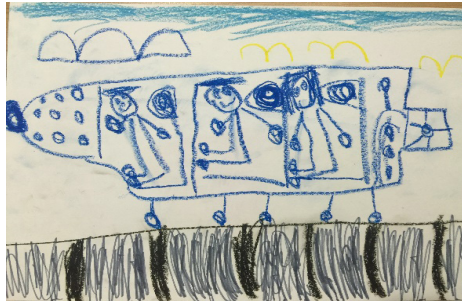
alınmıştır. Ardından hemen görüşme aşamasına geçilmiştir.

Resim 1. Pilot görüşme yapılan erkek çocuğa ait çizim (Asker)

Resim 2. Ç8 kodlu çocuğa ait resim (Moda tasarımcısı)

Resim 3. Ç12 kodlu çocuğa ait resim (Pilot)

Resim 4. Ç18 kodlu çocuğa ait çizim (Veteriner)

Resim 5. Ç14 kodlu çocuğa ait çizimler (Polis, İtfaiye)

Görüşme

Çocuk resmini anlatırken araştırmacı bu doğal ortam içerisinde aşağıdaki görüşme sorularını çocuğa sormuştur.

Çizdiğin mesleğin adı ne?

Neden bu mesleği seçtin?

Görüşmeci ve katılımcı arasındaki etkileşimi iyi ve dikkatli yönetmek ve görüşmelerin dikkatli bir şekilde kaydedilmesi görüşme sonucunda elde edilecek verinin ve analizin daha nitelikli olmasını sağlar (Merriam, 2013). Bu nedenle görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış ve daha sonra kayıt altına alınan görüşmeler yazılı tutanaklara geçirilmiştir.

Verilerin Analizi

Çizim ve görüşme teknikleri ile elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi; bir veya birden fazla metindeki kelimelerin, kavramların ve temaların, deyimlerin, karakterlerin veya cümlelerin varlıklarını belirlemek ve

bunları sayıya dökmek için kullanılır (Kızıltepe, 2015). İçerik analizinde amaç, elde edilen verileri açıklayabilen kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Başka bir ifadeyle içerik analizi, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve kategoriler çerçevesinde bir araya getirerek, anlaşılır ve anlamlı olarak düzenleyip yorumlamaktır (Ekici, Gökmen ve Kurt, 2014).

Konuşma ve görüşme gibi herhangi bir sözlü iletişim aracı kullanıldığı zaman veriler yazıya dökülüp; tüm bu içeriklerin insan eliyle yazılmış veya şekillendirilmiş olması gerekir (Kızıltepe, 2015). Bu nedenle, veriler analiz edilmeden önce ses kayıt cihazındaki görüşme kayıtları yazılı tutanaklara geçirilmiştir. Çocukların çizdikleri resimler ise bilgisayar ortamında taranarak kaydedilmiştir. Her çocuğa ait ses kayıtlarından elde edilen metinlere ve çizimlere numara verilmiştir. Ardından her çocuğun çiziminde yer alan meslek ve bu meslekleri ifade eden ögeler listelenmiştir. Görüşme tutanağı incelenmiş ve aynı şekilde görüşmede belirttiği meslek ve bu mesleği seçme nedenleri liste haline getirilmiştir. Çizim ve görüşmelerden elde edilen bu veriler incelenerek kategoriler geliştirilmiştir. Geliştirilen kategorilerin altında veriler kodlanmış ve sonrasında yorumlanmıştır.

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla araştırmada, bir olgunun anlaşılmasına yardım etmek amacıyla çoklu verilerin kullanımı olan nitel veri üçgenlemesi ile iki ya da daha fazla kişinin aynı nitel veriyi analiz etmesi şeklinde açıklanan analizci üçgenlemesi tekniği kullanılmıştır (Jhonson ve Christensen, 2014; Patton, 2014). Bu doğrultuda yazılı tutanaklardaki veriler, araştırmacılarından biri ve aynı alandaki başka bir araştırmacı olmak üzere birbirinden bağımsız iki kodlayıcı tarafından kategoriler altında düzenlenen kodların doğruluğunu tespit etmek amacıyla ayrı ayrı kodlanmıştır. Bu şekilde yapılan veri analizinin güvenilirliği [$\text{Görüş birliği} / (\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}) \times 100$] formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 2015). Kodlayıcılar arasındaki güvenilirlik ortalaması ise % 90 olarak tespit edilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Okul öncesi dönemdeki 6 yaş çocuklarının gelecekte seçmek istedikleri meslekleri ve bu meslekleri tercih etme nedenlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada 6 yaşındaki çocukların çizimlerinden ve çocuklarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular alt amaçlar doğrultusunda aşağıda verilmiştir.

1. Çocukların gelecekte seçmek istedikleri mesleklere ilişkin bulgular

“6 yaş grubu çocuklarının gelecekte seçmek istedikleri meslekler nelerdir?” alt amacına yönelik olarak her çocuğa “Büyüyünce hangi mesleği seçmek istiyorsun?” sorusu sorularak seçmek istediği meslek belirlenmiş ve ardından bu mesleğin resmini çizmesi istenmiştir. Çocuk resmini tamamladığını söyledikten sonra ona “Bana resmini anlatır mısın?” sorusu sorulmuş ve bu anlatım sırasındaki doğal ortam içerisinde

görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşme ve çizimlerden elde edilen bulgulara göre çalışmaya katılan 21 çocuğun gelecekte seçmek istediği meslek ve bu mesleğin çiziminde kullanılan öğeler Tablo 1 ve Tablo 2 'de yer almaktadır.

Tablo 1. Çocukların gelecekte seçmek istedikleri meslekler ve bu mesleklerin çiziminde kullandıkları öğeler

	Meslek	Resimlemede Kullanılan Öğeler
Ç1	Asker	Asker, Savaş Gemisi, Araba
	Doktor	Doktor, Hasta, İğne
Ç2	Porselenci	Porselenci, Porselen
	Garson,	Garson, Yemek
Ç3	Makinist	Tren, Tren Rayı
Ç4	Sınıf Öğretmeni	Öğretmen, Öğretmenin Çubuğu, Öğretmenin Yazısı
Ç5	Kaptan	Kendisi, Gemi, Bayrak
	Doktor,	Doktor, Hasta, İğne, Pamuk
Ç6	Kuaför	Kuaför, Müşteri
Ç7	Arkeolog	Arkeolog, Müze, Kemik, Eskiden Kalma Kutu
Ç8	Moda Tasarımcısı	Kendisi, Dikiş Makinesi
Ç9	Doktor	Doktor, Çocuk, Röntgen Cihazı, Bilgisayar
Ç10	Şarkıcı	Şarkıcı, Güneş, Çimen, Bulutlar, Gökyüzü, Sahne, Bulutlar, Kendisi
Ç11	Vitraycı	Cam, İş Yeri, Boya, Masa
Ç12	Pilot	Kendisi, Bulut, Kuş, Arkadaşları, Uçak, Uçak Pisti
Ç13	Polis	Polis, Polis Arabası, Hırsız
	Polis	Polis, Polis Arabası, Hırsız
Ç14	İtfaiye	İtfaiye Görevlisi, Merdiven, İtfaiye Arabası
Ç15	Doktor	Kendisi, Güneş, Hastane
Ç16	Cerrah	Doktor, Hasta, Cimbız
Ç17	Doktor	Doktor, İki Yardımcısı, Çocuk
Ç18	Veteriner	Veteriner, Hayvanlar, Hayvanlara Bakılan Masa, Lamba
Ç19	Çiçekçi	Çiçek, Kendisi
Ç20	Robot	Robot
Ç21	Mimar	Ev, At, Çiçek, Bulut Güneş

Tablo 1 incelendiğinde, 21 çocuğun gelecekte seçmek istediği mesleklerle ilgili çizimlerinden ve görüşmelerinden elde edilen bulguların birbirini desteklediği görülmektedir. Mesleği ifade eden öğeler arasında yanlış kullanılan bir öğeye rastlanmamıştır. Belirtilen meslek ve o mesleğin çizgisel ifadesinde kullanılan öğelerin uyumlu olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra Ç2, Ç6 ve Ç 14 kodlu çocukların gelecekte birden fazla meslek sahibi olmayı planladığı görülmektedir. Bu noktada ise belirtilen mesleklerin ortak noktalarının olmaması dikkat çekicidir. Bu durum çocukların ilgilerinin bir sonucu olabilir. Bu çocukların birden fazla tercih belirtmelerinin araştırmaya veri zenginliği kattığı düşünüldüğünden bu veriler araştırma kapsamından çıkarılmamıştır. Ç20 kodlu çocuk “Büyüyünce hangi mesleği seçmek istiyorsun?” sorusuna “Robot” cevabını vermiştir. Araştırmacılar tarafından Ç20 kodlu çocuğun meslek kavramının anlamını tam olarak bilmediği düşünülerek, çocuğun verdiği cevap alt amaçlar doğrultusunda değerlendirilen bulgular arasında yer almamıştır. Bunlara ek olarak; Ç19 kodlu çocuk gelecekte olmak istediği mesleğin “Çiçek sulama mesleği” olduğunu belirtmiştir. Araştırmacı, görüşme sırasında, çocuğun “çiçek sulama mesle-

ğinin” nasıl bir meslek olduğunu anlatmasını istediğinde bu mesleği “Çiçekleri başkasına verebilirim, sulayabilirim, satabilirim” şeklinde tanımlamıştır. Meslekle ilgili açıklamalarından dolayı çocuğun gelecekte olmak istediği mesleğin “çiçekçi” olduğu düşünülmüştür. Ayrıca, Ç2 kodlu çocuk ilk olarak “garson” isimli mesleği “yemekçi” olarak ifade etmiştir. Araştırmacı çocuğa bu mesleğin başka ismi olup olmadığını sormuştur. Çocuk bu soru üzerine “garson” cevabını vermiştir.

Görüşme esnasında çocukların “Büyüyünce hangi mesleği seçmek istiyorsun?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Çocukların gelecekte seçmek istedikleri mesleklerin dağılımı

Meslekler	f
Doktor	5
Polis	2
Cerrah	1
Veteriner	1
Asker	1
Sınıf öğretmeni	1
Kaptan	1
Kuaför	1
Arkeolog	1
Moda tasarımcısı	1
Şarkıcı	1
Vitraycı	1
Pilot	1
İtfaiyeci	1
Mimar	1
Makinist	1
Çiçekçi	1
Garson	1
Porselenci	1
	24

Tablo 2’ de Ç2, Ç6 ve Ç14 kodlu çocukların birden fazla meslek ismi söylemesi sebebiyle toplam frekans çocuk sayısından fazla olmuştur. Tablo incelendiğinde çocukların gelecekte en çok “doktor” (f=6) olmayı istedikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra “polis” (f=2), “cerrah” f=1, “veteriner” (f=1), “asker” (f=1), “sınıf öğretmeni” (f=1), “kaptan” (f=1), “kuaför” (f=1), “arkeolog” (f=1), “moda tasarımcısı” (f=1), “şarkıcı” (f=1), “vitraycı” (f=1), “pilot” (f=1), “itfaiyeci” (f=1), “mimar” (f=1), “makini” (f=1), “çiçekçi” (f=1), “garson” (f=1), ve “porselenci” (f=1) mesleklerini de ifade etmişlerdir. 20 çocuk 19 farklı meslek dile getirmiştir.

2) Çocukların gelecekte seçmek istedikleri meslekleri tercih etme nedenlerine ilişkin bulgular

“6 yaş grubu çocukların gelecekte seçmek istedikleri meslekleri tercih etme nedenleri nelerdir?” alt amacına yönelik olarak görüşme sırasında çocuklara “Neden bu mesleği tercih ettin?” sorusu sorulmuştur. Çocukların bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 3’ te yer almaktadır.

Tablo 3. Çocukların gelecekte seçmek istedikleri meslekleri tercih etme nedenlerinin kategorilere göre dağılımı

Kategoriler	Tercih nedenleri	f
İlgi Duyuma	Çünkü bu mesleği seviyorum (Ç2, Ç13, Ç15, Ç21)	4
	Gemi sürmeyi çok seviyorum (Ç5)	1
	Başka sevdiğim meslek bulamadım, onu olmaya karar verdim. (Ç8)	1
	Şarkı söylemeyi çok seviyorum... (Ç10)	1
	Hayvanları çok seviyorum (Ç18)	1
	Çiçekleri çok seviyorum (Ç19)	1
Toplam		9
Kişisel Değerler	Hastaları/İnsanları iyileştirdiği için (Ç6, Ç9, Ç17)	3
	Dünyayı kurtarmak için (Ç1)	1
	İnsanların hayatını kurtarıyorlar ((Ç14)	1
Toplam		5
Anne Babayı Model Alma	... babam gibi öğretmen olmak... (Ç4)	1
	...annem doktor... (Ç9)	1
	Çünkü babam orada çalışıyor. (Ç11)	1
Toplam		3
Merak Etme	Çünkü uzun yolculuklara çıkıp tren rayını görmek istiyorum (Ç3)	1
	Dinozor kemiklerini bulmak için (Ç7)	1
	Bütün kemiklere bakmak için (Ç16)	1
	Toplam	
Anne Baba Tutumu	...Babam doktor ol demişti. (Ç6)	1
	Toplam	
Genel toplam		21

Tablo 3’ te aynı çocukların farklı kategorilere birden fazla cevap verdiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, “Neden bu mesleği seçmek istiyorsun?” sorusuna Ç12 kodlu çocuk “Zor bir cevap. Bilmiyorum.” şeklinde cevap vererek bir neden belirtmemiştir.

Çocukların seçmek istedikleri meslekleri tercih nedenleri 21 görüş ve 5 kategori altında toplanmıştır. Çocuklar en çok ilgi duydukları (f=9) mesleği seçmek istemişlerdir. Bu kapsamda en fazla “çünkü bu mesleği seviyorum” (f=5) şeklinde görüş açıklamışlardır. Diğer taraftan “kişisel değerler” (f=5), “anne babayı model alma” (f=3), “merak etme” (f=3), ve “anne baba tutumu” (f=1) kaynaklı tercihler de ifade edilmiştir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Altı yaş grubundaki çocukların gelecekte olmak istedikleri mesleklerin neler olduğu ve bu meslekleri tercih nedenlerini incelemek amacıyla yapılan nitel çalışma kapsamında 21 çocuğun çizim ve görüşme tekniği kullanılarak verileri toplanmıştır. Çocukların gelecekte olmak istedikleri mesleklerin neler olduğu ile ilgili olarak çizimlerinden ve görüşmelerinden elde edilen bulguların birbiri ile uyuşması, çocukların belirttikleri meslekler hakkında yaş ve gelişimlerine uygun olarak doğru ve detaylı bilgilere sahip olduklarını göstermektedir.

Çalışmaya katılan çocuklardan üçünün gelecekte birden fazla mesleği tercih ediyor olması bu yaşlarda ilgi ve yeteneklerinin davranış ve amaç belirlemede önemli olmasından kaynaklanabilir. Nitekim Super’ın büyüme dönemi özellikleri de bu veriyi

desteklemektedir (Akt. Rastgeldi, 2005).

Çalışmada çocukların gelecekte en çok “doktor” olmayı istedikleri ve bunu “polis” olma isteğinin takip ettiği belirlenmiştir. “Doktor” ve “polis” mesleklerinin günlük yaşam içerisinde sıklıkla karşılaşılan meslekler olması bu sonucun ortaya çıkmasını etkileyen bir durum olarak düşünülebilir. Çocuklar sık karşılaştıkları bu mesleklere ilişkin olarak daha fazla bilgiye sahip olabilmektedirler. Çocukların olmayı istedikleri diğer meslekler ise cerrah, veteriner, asker, sınıf öğretmeni, kaptan, kuaför, arkeolog, moda tasarımcısı, şarkıcı, vitraycı, pilot, itfaiyeci, mimar, makinist, çiçekçi, garson ve porselencisi olarak tespit edilmiştir. Çok yaygın olmayan mesleklerden olan vitraycı ve porselencisi meslekleri bu listede dikkat çekmektedir. Diğer meslekler toplumda çok yaygın bir şekilde yer alırken bu mesleklerle sık karşılaşmamaktadır. Ancak bu çocukların bu meslekleri tercih etme nedenleri incelendiğinde birisinin yakın çevresinden babasının bu mesleği yapıyor olması ve diğerinin ise bu mesleği sevmesi etkileyen unsur olarak açıklanmıştır. Dolayısıyla çocukların ilgileri ve mesleği iyi tanıyor olmaları bu sonucu ortaya koymuş olabilir. Çocukların ifade ettikleri meslekler konu ile ilgili yapılan çalışmalarla da benzerlik göstermektedir. Hung- Chang ve Mei-Ju (2014) tarafından yapılan çalışmada 5-12 yaşları arasındaki çocukların mesleki beklentilerinin neler olduğu incelenmiş ve çocukların polis, ressam, doktor, öğretmen ve girişimci kategorilerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Rastgeldi (2005), altı yaş grubu çocukların meslekleri tanıma durumlarını incelediği çalışmasında, çocukların en fazla tanıdıkları mesleklerin doktor, polis, diş doktoru, hemşire ve fotoğrafçı olduğunu saptamıştır.

Çocukların gelecekte olmak istedikleri meslekleri tercih etme nedenleri 5 kategori altında toplanmıştır. Bunlar; ilgi duyma, kişisel değerler, ebeveyni model alma, merak etme ve ebeveyn tutumudur. Belirlenen kategoriler doğrultusunda çocukların bu meslekleri seçme nedenleri ilgi ve merakları, önemsedikleri değerler, aile tutumları ve ailelerini model almaları ile açıklanabilir. Nitekim Hung-Chang ve Mei-Ju (2014) tarafından yapılan çalışmada, 5-12 yaş arasındaki çocukların anne ve babalarının meslekleri ile çocukların mesleki beklentileri arasında yüksek bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Aileler çocukların meslek seçiminde önemli bir yere sahiptir. Anne babalar çocuklarıyla uzun süreli ve yakın etkileşim içerisinde bulunduğundan çocuğun özdeşim kurabileceği modeller olarak çocukların mesleki gelişimlerini etkileyebilmektedirler (Hamamcı, 1996).

Sonuç olarak, çocukların en çok olmak istedikleri meslekler doktor, polis, cerrah, veteriner, asker, sınıf öğretmeni, kaptan, kuaför, arkeolog, moda tasarımcısı, şarkıcı, vitraycı, pilot, itfaiyeci, mimar, makinist, çiçekçi, garson ve porselencidir. Bu meslekleri seçme nedenleri ise ilgi duyma, kişisel değerler, ebeveyni model alma, merak etme ve ebeveyn tutumlarıdır. Okul öncesi dönemdeki çocukların ilgileri, mesleklerle ilişkin bilgi ve farkındalıkları gelecekte seçmeyi düşündükleri meslek konusunda önemli unsurlar olarak görülmektedir. Bu nedenle aileler ve öğretmenler, çocuklara farklı meslekler hakkında farkındalık, bilgi ve deneyim kazanabilecekleri ortamlar

sağlama, çocukların ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerini sağlayacak ortamlar oluşturma konusunda bilinçlendirilebilir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar toplumsal hayatta meslek sahibi olmanın gerekliliği ve yakın çevresinde gördüğü meslekler dışındaki meslekler hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanabilir. Bunun yanı sıra okul öncesi dönemdeki çocukların meslek gelişimine yönelik yapılacak araştırmalarda çocukların mesleklere ya da sadece tek bir mesleğe ilişkin bilgi ve tanımlamaları daha kapsamlı bir şekilde ele alınabilir.

5. Kaynakça

- Artut, K. (2004). Okul öncesi resim eğitiminde çocukların çizgisel gelişim düzeylerine ilişkin bir inceleme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 223-234.
- Bacanli, F., Ve Torun, S. (2012). İlköğretim öğrencileri için bazı mesleklerin tanıtımı. *İlköğretim Online*, 11(1).
- Diğler, M. (2012). Okul öncesinde resim eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Ekici, G., Gökmen, A. ve Kurt, H. (2014). Öğretmen adaylarının “bilgisayar” kavramı konusundaki bilişsel yapılarının belirlenmesi. *Gefad*, 34(3), 357-401.
- Ercivan Zencirci, D. (2012). Okul öncesi dönemde resim eğitimi dersi kolaj uygulamaları. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(13), 76-90.
- Ginzberg, E., Ginsburg, S., Axelrad, S., Ve Herma, J. (1951). *Occupational choice: an approach to a general theory*. New York: Columbia University Press.
- Gottfredson, L.S. (2002). Gottfredson’s theory of circumscription, compromise, and self-creation. D. Brown, L. Brooks, Ve Associates (Ed), *career choice and development*. San Francisco: Jossey- Bass.
- Hamamcı, Z. (1996). Aile rehberliğinin meslek gelişim konusunda bilgi düzeylerinin ve çocuklarına yardımcı olmaya yönelik tutumlarına etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Havighurst, R. J. (1964). Youth in exploration and man emergent. H. Borow (Ed.), *man in a world at work* (215-236). Boston: Houghton-Mifflin.
- Hung-Chang, L., Ve Mei-Ju, C. (2014). Behind the mask: The differences and stability of children’s career expectations. *Procedia-social and behavioral sciences*, 116, 2832-2840.
- Johnson, B., Ve Christensen, L. (2014). Eğitim araştırmaları: nicel, nitel ve karma yaklaşımlar. (Çev. Selçuk Beşir Demir) Ankara: Eğiten Kitap.
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik Analizi. N. F. Seggie Ve Y. Bayyurt (Ed.). Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımlar. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Liben, L. S., Bigler, R. S. Ve Krogh, H. R. (2002). Language at work: children’s gendered interpretations of occupational titles. *Child Development*, 73 (3), 810-828.
- MEB. (2012). Okul öncesi eğitimi rehberlik programı. Ankara: MEB.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma. (Selahattin Turan, Çev Edt.). Ankara: Nobel
- Miles, M. B. Ve Huberman, A. M. (2015). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. Sadegül Akbaba Altun Ve Ali Ersoy (Çev. Edt.). Ankara: Pegem Akademi.
- Niles, S. G. Ve Harris-Bowlbey, J. (2013). İlkokullarda kariyer gelişimi müdahaleleri, Oya

- Yerin Güneri (Çev.). 21. Yüzyılda kariyer gelişimi müdahaleleri. (Career Development Interventions In The 21st Century, 4. B.), Fidan Korkut Owen (Çev. Ed.), Ankara: Nobel.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. Mesut Bütün Ve Selçuk Beşir Demir (Çev. Edt.). Ankara: Pegem Akademi.
- Rastgeldi, H. (2005). 6 yaş çocuklarının meslekleri tanıma durumlarının incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Roe, A. (1956). The psychology of occupations. New York: Wiley.
- Siyez, D. M. (2011). Gelişimsel yaklaşımlar. Binnur yeşilyaprak (ed.). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya (S. 171-217). Ankara: Pegem Akademi.
- Super, D. E. (1957). The psychology of careers. New York: Harper And Row.
- Yavuzer, H. (2015). Resimleriyle çocuk. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeşilyaprak, B. (2006). Eğitimde rehberlik hizmetleri gelişimsel yaklaşım. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Pre-school children start to classify people simply and they begin to recognize the occupations as the roles of adults. They are able to distinguish observable concrete differences between people of different genders. They are interested in activities and occupations of adults which are suitable for them. Children are aware of the fact that it is a world of adults and in this world they realize the importance of the working at the age of six. Children aged 6 to 8 are indifferent to occupational esteem, but they start to realize the social class distinctions (Gottfredson, 2002). As seen, pre-school years have an important place in terms of career development. When the literature is reviewed, it is observed that research examining the career development of pre-school period focuses on issues such as which occupations children know, the occupations they want to be in the future, and which gender children associate occupations with (Rastgeldi, 2005; Hung-Chung ve Mei-Ju,2014). No studies, searching why children choose these occupations, have been encountered. In this sense, the current study aims at determining which occupations pre-school children want to be in the future and why they choose these occupations.

Case study research design was used in this qualitative study. The sample of the study consist of 21 volunteer children attending to 6 age groups in kindergartens of Gazi University Pediatric Development Applied Research and Training Center in the fall semester, 2015-2016 academic year. Data were collected by using drawing and interview techniques. First, each child was told individually what would be done, then the child was asked whether s/he would want to come to the room prepared for the study. The child who accepted to join the study was taken to a quiet room in which were appropriate tables and chairs in accordance with the children's height. A4 paper, crayons, coloured pens, and marker pens were placed on the table in advance. The child was invited to sit in the chair and asked to draw the picture of "the occupation s/he wants to be when s/he grows up" by choosing any paint s/he wishes. When the child said that s/he completed his/her picture, the child was addressed the question "Can

you talk about your picture?" After talking about the picture, s/he was asked the following questions:

What is the name of the occupation you have drawn?

Why have you chosen this occupation?

All the interviews were recorded with a tape recorder. Then they were transcribed. The drawings, which was made to support the interviews, were scanned by computer. All transcriptions and drawings were numbered. Findings obtained from the interviews and drawings related to occupations which 21 children want to choose in the future seemed to support each other. No misused element was encountered among those representing the occupation. It was determined that elements used for a specified occupation were compatible with those used in the linear expression of that occupation. Categories were obtained from the drawings and interviews. The obtained data were arranged according to those categories. Source triangulation (using drawing and interview) and analyst triangulation (qualitative data were analysed by two people) were applied in order to ensure the validity and reliability of the study. In addition to this, to determine the accuracy of codes of conceptual categories, data were coded by two independent coders during the data analysis process. Then the reliability of the data analysis was tested by using Miles and Huberman (2015)'s formula. Accordingly, reliability between coders was determined as 90%.

When the obtained data were analyzed, it was found that children want to be a doctor in the future. Besides, "police, vet, soldier, teacher, captain, hairdresser, archaeologists, fashion designer, singer, pilot, fireman, architect, engineer, florist, waiter and porselenci-the person who sells porcelain" are the occupations that children want to be in the future. Although "lead-light glazier" is not an occupation, it was chosen by a child. When the reason why children chose these occupations was examined, reasons were formed in categories such as having a strong liking for these occupations, personal values, taking parents as a model, curiosity, and their parents' wish for these occupations.

As a result, the interests of pre-school children and their knowledge and awareness about the occupations are seen as important factors for what occupations they consider choosing in the future. Therefore, parents and teachers may raise children's awareness of environments which can provide awareness, knowledge, and experience to children about different occupations. For further studies, pre-school children's knowledge and definitions of occupations or just a single occupation may be studied more comprehensively.